

Драгана З. Коларић¹
Криминалистичко-полицијски универзитет,
Департман криминалистике,
Катедра правних наука,
Уставни суд Републике Србије
Београд (Србија)

343.91:343.611-051(497.11)"2018/2022"

340.62

343.95/.96

Оригинални научни рад

Примљен 07/02/2024

Измењен 22/05/2024

Прихваћен 23/05/2024

doi: [10.5937/socpreg58-49145](https://doi.org/10.5937/socpreg58-49145)

Саша М. Марковић²
Криминалистичко-полицијски универзитет,
Департман криминалистике,
Катедра криминалистичких наука
Београд (Србија)

УЗРОЦИ И ПОЈАВНИ ОБЛИЦИ УБИСТАВА ПРИ ИЗВРШЕЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ³

Сажетак: У раду су представљени резултати истраживања у вези с наступањем смртне последице услед извршења насиља у породици у Србији од 2018. до 2022. године. Циљ је ефикасније и ефективније реаговање надлежних државних органа у супротстављању насиљу у породици. У погледу природе и опсега истраживања наглашавамо да је оно обухватило: карактер предмета који су коришћени приликом убиства, место извршења, породични однос учиниоца и жртве, мере које су предузимали представници државних органа, анализу узрока лишења живота члана породице, број извршених самоубиства након учињеног убиства и појавне облике извршених убиства. Коришћени су: статистичка метода на нивоу дескриптивне статистике, метод студије случаја, метод анализе садржаја и формално-логички метод. Утврђено је да примена *pre-crime* концепта даје одређене позитивне резултате који се огледају у смањењу броја лица лишених живота при извршењу насиља у породици. Међутим, примећујемо негативну тенденцију повећања броја убиства када је реч о учиниоцима/повратницима који су у ранијем периоду пријављивани за насиље у породици због чега се може довести у питање ефективност поступања надлежних државних органа.

Кључне речи: насиље у породици, убиство, самоубиство, превенција, репресија

¹ draganakolaric.kpa@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0006-3332-0811>

² sasamarkovic975@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1025-7961>

³ Рад је резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под називом „Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција“, бр. 179045.

УВОД

Закон о спречавању насиља у породици (ЗСНП) усвојен је на седници Народне скупштине 23. 11. 2016. године. Почео је да се примењује 1. 6. 2017. године. Том приликом је констатовано да постојећи нормативни оквир не даје задовољавајуће резултате јер се бележи тренд сталног пораста броја жртава насиља у породици. Тада су, као основни проблеми, идентификовани: неблаговремено реаговање надлежних државних органа, неделотворна заштита жртава (посебно од пријаве акта насиља до покретања одговарајућих судских поступака) и недовољна координација институција тј. изостанак мултисекторске сарадње у спречавању насиља у породици (Vlada Republike Srbije, 2016).

Данас, када је прошло више од седам година од почетка примене ЗСНП-а, можемо да покушамо да утврдимо: да ли је постављени циљ у почетним одредбама ЗСНП-а остварен; какви су резултати мултисекторске сарадње; да ли је дошло до смањења броја жртава насиља у породици и, у оквиру тога, нарочито броја лица лишених живота?

Насиље у породици, с обзиром на друштвене вредности које угрожава, један је од најтежих облика насиља јер се њиме нападају право на живот, безбедност, слободу, лични интегритет (психички, физички, сексуални), људско достојанство и друга основна људска права (Југовић, 2020, стр. 205). За потребе овог рада, када је у питању терминологија, појмови насиља у породици и члана породице схваћени су у складу са чланом 3. ЗСНП-а. Да би постојало „насиље у породици“, морају бити испуњена два услова. Први, остваривање неког од алтернативно прописаних облика насиља у породици: физичко, сексуално, психичко или економско насиље. И други услов се односи на постојање одређене везе између учиниоца и саме жртве (Kolarić & Marković, 2022, стр. 201).

Под сложеницом „убиство при извршењу насиља у породици“ подразумевамо све догађаје насиља у породици који се бележе у полицијским евиденцијама, где је дошло до лишења живота једног члана породице од стране другог члана породице, без обзира на то да ли је догађај евидентиран као кривично дело или није евидентиран, јер у случајевима када учинилац изврши самоубиство одмах по извршењу убиства кривични поступак се не води, односно догађај се не евидентира као кривично дело.

Под „проактивним приступом“ треба подразумевати активност надлежних органа усмерену на деловање према изворима потенцијалних проблема пре него што се проблем појави или ескалира. Циљ је отклонити услове и узроке који доводе до проблема, док реактиван приступ подразумева активност која је усмерена на деловање према извору криминалног проблема након што је он реализовао своју намеру (Marković & Kolarić, 2023, стр. 41).

Европски суд за људска права (ЕСЉП) успоставља супранационалну судску контролу примене Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (Конвенција) (Stojanović, 2016, стр. 7). Конвенцијом није посебно регулисано насиље у породици, али тим проблемом суд се бавио са аспекта члана 8. (право на поштовање породичног живота), члана 2. (право на живот), члана 3. (забрана мучења), члана 4. (забрана принудног рада), члана 6. (генерално право на фер суђење) или члана 13. (право на делотворно правно средство) и члана 14. (забрана дискриминације).

Одлукама које се односе на повреду права на живот, утврђена је обавеза државе да изврши процену нивоа и природе ризика и предузме превентивне оперативне мере за заштиту појединца чији живот је угрожен од другог појединца, када постоји реална и непосредна опасност за његов живот (*Kurt v. Austria*, no. 62903/15, *Bljakaj and Others v. Croatia*, no. 74448/12, *Osman v. the United Kingdom*, no. 87/1997/871/1083). Позитивне обавезе државе према члану 3. Конвенције обухватају, прво, обавезу да се успостави законодавни и регулаторни оквир заштите; друго, у одређеним добро дефинисаним околностима, обавезу предузимања оперативних мера за заштиту лица од ризика злостављања; и треће, обавезу да се спроведе ефикасна и делотворна истрага о таквом поступању (*Volodina v. Russia*, no. 41261/17, *X and Others v. Bulgaria*, no. 22457/16, *Kurt v. Austria*, no. 62903/15, *Luca v. Moldova*, no. 55351/17).

Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (*Istanbul Convention*), између осталог, предвиђа обавезу надлежних органа да се обави процена ризика од смртности и ризика од понављања насиља с циљем управљања ризиком, и уколико је неопходно, обезбеди координирана заштита и подршка. У пресуди Курт против Аустрије Велико веће је представило неке захтеве за процену ризика: аутономан и проактиван приступ; свеобухватност, која може да буде олакшана употребом стандардизованих, међународно признатих контролних листа које указују на специфичне факторе ризика, које су развијене на основу криминолошких истраживања и најбољих пракси; релевантни органи треба да буду редовно обучавани и да им се подиже свест, посебно у погледу таквих алата; свака процена ризика мора да буде прикладна да систематски идентификује и укаже на све потенцијалне, директне или индиректне, жртве, имајући у виду могућност да исход може да буде различит ниво ризика за сваку од њих; Велико веће је приметило да насиље над децом која припадају заједничком домаћинству, укључујући смртоносно насиље, учиниоци могу да употребе као крајњи облик кажњавања свог партнера; документовање спровођења процене ризика и информисање жртава о исходу процене ризика и доступним правним и оперативним мерама заштите (*Kurt v. Austria*, no. 62903/15).

У Србији је, у складу са ЗСНП, на територији сваког основног јавног тужилаштва формирана група за координацију и сарадњу (Група). Улога ових група је, између осталог, да разматра све случајеве у којима су изречене хитне мере с циљем заштите жртава насиља у породици. Оне су важан део проактивног приступа.

МЕТОДОЛОГИЈА

Применом правно-догматског, статистичког метода и анализом садржаја сагледаћемо прописе у области превенције и сузбијања насиља у породици, испитаћемо све догађаје насиља у породици на територији Републике Србије, од 2018. до 2022. године, у којима је члан породице лишен живота. Користићемо и метод студије случаја и анализирати неколико ситуација из праксе, када је након поступка процене ризика и превентивних оперативних мера дошло до лишења живота члана породице.

Циљ истраживања је утврђивање да ли је нови законски оквир и примена *pre-crime* приступа надлежних органа у области супротстављања насиљу у породици довела до смањења броја жртава убистава услед насиља у породици.

Постављена је главна хипотеза: примена ЗСНП довела је до повећања ефикасности и хитног реаговања надлежних органа у супротстављању најтежим облицима насиља у породици који за последицу имају лишење живота члана породице. Помоћна хипотеза: ефективност у поступању надлежних државних органа је спорна јер уочавамо повећање броја убиства у догађајима у којима је реч о учиниоцима/повратницима који су у ранијем периоду пријављивани за насиље у породици.

АНАЛИЗА УБИСТАВА ПРИ ИЗВРШЕЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Резултати

У Србији, у посматраном периоду, у укупно 217 догађаја породичног насиља лишено је живота 237 лица од стране другог члана породице. Жртва женског пола је било 61%, при чему је у одређеном броју догађаја убијено више лица истовремено. У 2019. је лишено живота највише чланова породице, укупно 54, док је 2022. најмање – 40. (Ministarstvo unutrašnjih poslova [MUP], 2023). Свим догађајима су претходили одређени облици насиља у породици, најчешће физичко и психичко.

Из [Табеле 1.](#) видимо да број убијених жена константно опада, у 2022. убијено је 10 мање него у 2018. години. Највише жртава је било старости од 51 до 60 година, затим од 41 до 50 година, а најмање малолетних лица женског пола, 6% од укупног броја. Током 2018. и 2019. године највише је убијено жена старости од 51 до 60 година – 23, док је у трогодишњем периоду од 2020. до 2022. убијено осам жена мање у том старосном добу.

[Табела 2.](#) показује да су мушкарци ређе жртве насиља у породици у односу на жене. Убијено је 50% мање мушкараца него жена. Међутим, мушкарци до 18 година су жртве породичних убиства незнатно мање у односу на жене (8 : 9). Мушкарци од 51 до 70 година живота су најчешће жртве убиства, а чак 72% мушких жртава старије је од 40 година живота.

Из [Табеле 5.](#) видимо да су учиниоци мушког пола лишили живота 64 жртве, такође мушког пола, а из [Табеле 6.](#) да су жене лишиле живота 28 мушкараца. Закључујемо да је 70% мушкараца лишено живота од стране члана породице истог пола.

Из [Табеле 3.](#) закључујемо да се мушкарци појављују као учиниоци четири пута више у односу на жене. Најчешће су старости од 51 до 60 година живота, затим од 18 до 30, од 31 до 40, па од 41 до 50 година живота. Од укупно 188 учиниоца мушког пола чак 56 или 29% је извршило или покушало да учини самоубиство одмах након учињеног кривичног дела. При томе, у 47 случајева самоубиство је извршено након убиства супруге или емотивне партнерке. Значи, у више од 60% случајева, у емотивно-партнерским везама, мушкарци су извршили самоубиство.

[Табела 4.](#) нам показује да је укупно 41 жена учинила убиство члана своје породице. Најчешће је реч о женама учиниоцима старости од 18 до 30 година, па затим од 31 до 40 година живота. Жене ређе врше убиства члана породице у односу на супротан пол, најчешће у млађем животном добу, као жртве се углавном појављују деца оба пола, па затим мушкарци са којима су у партнерским односима. Као што

видимо из изложених резултата, жене старости до 40 година лишиле су живота деветоро деце (шесторо мушког пола и три женског пола) и седам партнера мушког пола. Поједина истраживања показују да жене постају мотивисане за убиство партнера када развију субјективни осећај: опасности за живот, деградације, изолације, понижења и страха од насилног партнера (Ђурђевић, Ђурђевић, Лукић, 2022, стр. 399). Табела 4. нам показује да жене самоубиство врше много ређе од мушкараца. Било је пет евидентираних догађаја самоубиства, два након убиства детета, и по једно након убиства родитеља, партнера и сестре.

Из Табеле 5. видимо да су учиниоци убиства мушког пола најчешће користили нож, секиру или други оштар предмет као средство извршења кривичног дела, затим ватрено оружје и физичку снагу. Лишили су живота 132 особе женског пола од којих су са 92 били у неком виду емотивно-партнерског односа (брачном, ванбрачном односу и партнерској вези). Значи, учиниоци мушког пола су лишили живота 67% чланова породице женског пола, и то са 70% су били у емотивном партнерском односу.

У посматраном периоду, Табела 6. показује да су жене учиниоци убиства лишили живота 41 лице, од којих су 28 били мушкарци, или 68%. Шесторо жртава мушког пола било је малолетно (деца), а са 21 или 75% мушких жртава биле су у емотивно-партнерском односу. Најчешће су користиле физичку снагу или оштар предмет као средство извршења дела. Ватрено оружје је коришћено у само два случаја.

Дискусија

У периоду од 2013. до 2017. године, који претходи периоду за који смо вршили истраживање, у укупно 226 догађаја лишено је живота 264 члана породице, и то 174 жена и 90 мушкараца (МУР, 2023). У истом периоду полиција је поднела 26.120 кривичних пријава за кривично дело насиље у породици из члана 194. Кривичног законика (КЗ), и то највише у 2017. години, укупно 7.095, а најмање 2013. године – 3.667 (Marković, 2018, стр. 193).

У периоду 2018–2022. лишено је живота 27 лица мање него у периоду 2013–2017, при чему је жртва женског пола било за 29 мање, а мушког пола за два више. Против 23.568 учинилаца, 21.269 мушког и 3.641 женског пола, поднето је 24.910 кривичних пријава за кривично дело насиље у породици, што је за 1.210 мање у односу на претходни петогодишњи период. Уочавамо тренд смањења броја поднетих кривичних пријава, највише је било 2018. године, укупно 5.855, а најмање 2022, укупно 4.358 кривичних пријава (МУР, 2023).

Најчешће место извршења дела је кућа, односно стан. Чак 22.702 кривичних дела је учињено на месту које није јавно (МУР, 2023). У таквим ситуацијама полиција не може предузети адекватне мере с циљем превенције уколико претходно нема сазнања да постоји непосредна опасност од насиља у породици.

Можемо закључити да се смањио број најтежих последица при извршењу насиља у породици, број жртава убиства је мањи за 10%, док је број поднетих кривичних пријава мањи за 5%. Од 2013. године је започео пораст броја поднетих пријава за насиље у породици. Та тенденција је трајала до 2017. године. Од 2018. примећујемо талас и процес пада броја поднетих пријава. Ти показатељи у 2021. и 2022. години

задржали су се на приближно истом нивоу. Сматрамо да је то један од ефеката примене ЗСНП и pre-crime концепта који се базира на проактивности и деловању на потенцијалног учиниоца пре чињења кривичних дела, али и отклањање услова који погодују вршењу кривичних дела (Marković, 2023, стр. 111).

Надлежни полицијски службеник је овлашћен да у законом одређеној процедури процени ризик од чињења насиља у породици у непосредној будућности. Уколико утврди да ризик постоји, примењује полицијско овлашћење наређење којим у писаној форми изриче једну или обе законом предвиђене хитне мере. У Србији је, од 2018. до 2022, за 148.577 могућих учинилаца вршена процена постојања ризика, при чему су за 103.202, или 70%, изречене хитне мере, док је суд за 93.297, или 90% лица, те мере продужио (MUP, 2023). Сматрамо да хитне мере које се иначе продужавају у квазисудском поступку треба да буду само краткотрајно и брзо решење које ће благовремено и хитно заштитити жртве док се не донесу трајније мере у кривичном или парничном поступку (Marković & Kolarić, 2024, стр. 238).

Највећи број наређења донето је 2022. године и то за 15% више у односу на 2018. годину. Суд је 2022. године донео највише решења којима је продужио хитне мере, и то за 18% више у односу на 2018, у којој је донео најмањи број таквих решења. Сматрамо да жртве чешће пријављују насиље јер стичу веће уверење да ће их надлежни органи заштитити, а дошло је и до промене у свести надлежних за спречавање насиља у породици, који схватају да су хитне мере неопходне за делотворну и благовремену заштиту жртава. Наиме, „хитне мере не штите само жртве насиља већ и учиниоце, јер их својим постојањем и деловањем спречавају у чињењу и понављању насиља и следом тога штите их од трпљења тежих законских последица“ (Kolarić & Marković, 2019, стр. 188). Процењујући ризик од насиља потенцијално насилног члана породице над другим, надлежни полицијски службеник препознајући обрасце идентификује предвидивост криминалног понашања и доноси одлуку. Изрицањем хитних мера настоји да спречи чињење насиља и да надлежним органима омогући довољно времена да предузму друге превентивне и репресивне мере према могућем учиниоцу (Kolarić & Marković, 2021, стр. 265–266).

У истом периоду, 10.036 лица окривљено је за прекршај из члана 36. ЗСНП. Значи, свако десето лице окривљено је за кршење хитних мера које су му изречене или продужене. Занимљиво је то да је број окривљених за овај прекршај био за 20% већи 2022. године у односу на 2018. (MUP, 2023). Одржано је 13.687 састанака Група. Годишње је разматрано од 23.500 до 25.500 предмета (Republičko javno tužilaštvo [RJТ], 2023). Узимајући у обзир искуства у упоредном праву, добру праксу и одлуке ЕСЉП, сматрамо да би Група у сваком предмету требало да процени ризик од чињења најтежих облика насиља, посебно у случајевима упућене квалификоване претње.

Приликом пружања помоћи жртви насиља чланови Групе, као обучени професионалци, треба да развијају комуникативне вештине, став и понашање које омогућава подизање степена поверења жртве у надлежне институције и стицање уверења да ће бити предузете делотворне мере с циљем њене заштите (Westerhof, 2020, pp. 48). Безбедност жртве није само њен приватни интерес, већ је ЗСНП-ом одређена као јавни интерес, па циљ таквог схватања заштите жртве јесте предузимање делотворних мера да се насиље убудуће не дешава под велом породичне тајне (Stevanović,

Subošić, Kekić, 2018). На основу процене ризика треба донети индивидуални план заштите жртве (план).

У Србији је, у анализираном периоду, донето нешто мање од 88.000 планова, уз присуство на састанцима само 1.428 жртава. Број разматраних случајева је био на сличном нивоу сваке године, при чему је највише планова донето 2022. године, чак за 60% више у односу на 2018. Највећи број жртава насиља, 655, присуствовао је састанцима Група 2022. године, и то осам пута више него 2020. године – 85 (РТЈ, 2023). Сада се у пракси жртве више укључују у доношење одлука надлежних тела, које се тичу њихове безбедности, што сматрамо важним јер су жртве најбољи извор сазнања.

Pre-crime приступ даје одређене резултате који се огледају, пре свега, у ефикасном и брзом реаговању надлежних државних органа, што се може уочити из приложених табела чиме је потврђена главна хипотеза. Циљ надлежних органа треба да буде заштита безбедности жртве што обухвата превенцију насиља у будућности. Треба отклонити услове који погодују вршењу насиља у породици, посебно се бавити новим, усавршеним проценама ризика када је реч о повратницима и лицима која упућују претњу да ће напасти на живот и тело тог, или њима блиског, лица. Свеобухватан приступ и мере и радње надлежних државних органа могле би да дају резултате које би у коначном одвратиле учиниоца од намере да учини дело са најтежом последицом. У психолошком смислу воља и намера суштински су врло блиске. „Намера представља једну фазу у процесу реализовања воље, свест прожима вољну радњу, а самим тим и намеру као њену компоненту“ (Delić, 2016, str. 93). ЕСЉП је становишта да постоји одговорност држава у случајевима породичног насиља због непредузимања одговарајућих радњи и мера од стране надлежних државних органа. Али, овом приликом истичемо да је у погледу *обима* позитивне обавезе државе у пресуди *Осман йрошив Уједињеној Краљевстви*, а и касније у пресуди Великог већа *Курт йрошив Аустрије* појашњено да је то обавеза средстава, а не резултата. Дакле, у околностима у којима су надлежни органи реаговали на идентификовани стварни и непосредни ризик предузимањем одговарајућих мера у оквиру својих овлашћења, чињеница да такве мере ипак не могу да постигну жељени резултат није сама по себи оправдање за утврђивање повреде превентивне оперативне обавезе државе према члану 2. Стварни и непосредни ризик мора да буде процењен са становишта онога што је било познато надлежним органима у релевантном времену (*Kurt v. Austria*, no. 62903/15; *Osman v. the United Kingdom*, no. 87/1997/871/1083).

На основу добијених резултата можемо направити профил учиниоца и жртве. Учиниоца је најчешће мушкарац старости од 51 до 60 година живота, убиство врши у породичној кући или стану, користи нож, секиру или ватрено оружје као средство извршења. У брачном, ванбрачном или другом емотивнопартнерском односу је са жртвом или је такав однос прекинут у прошлости одлуком жртве. Насупрот појединим истраживањима која показују да су млађе жене чешће жртве сексуалног и физичког насиља учињеног од стране партнера него старије (Dragišić Labaš, 2015, str. 265), наше показује да су жртве убиства најчешће жене старости од 51 до 60 година, насиље нису претходно пријављивале, односно полиција није имала сазнања о томе, а оно се дешавало у дужем временском периоду. Убиство је праћено снажним емотивним набојем и аутодеструкцијом учиниоца који након убиства покуша или изврши самоубиство.

Неопходно је деловати на проблем насиља у породици одмах по сазнању да он постоји, отклањањем услова и главних узрока који су довели до њега. Треба водити евиденције породица у којима постоји ризик од ескалације насиља. Убиство може бити планирано или конфликтно, при чему су најчешћи мотиви успостављање доминације и остваривање контроле (Ignjatović & Lukić, 2022).

У отклањању било које претње у области безбедности кључна су нормативна акта јер дају овлашћења надлежним органима за превентивно и репресивно деловање (Kesić, Radojević, Dželetović, 2022, стр. 360). Наш правни оквир за супротстављање насиљу у породици може бити унапређен. Пре свега, мислимо на одредбе ЗСНП, КЗ и ПЗ, па и Закона о прекршајима (Kolarić, 2023, стр. 155). Има предлога у криминологији да се уведу одређени програми третмани (Ljubičić, 2023). Један од фактора ризика је конзумирање алкохола и испољавање агресивног понашања у таквом стању. Када се установи такав фактор ризика, могли би могућег учиниоца обавезати да похађа програм усмерен на едукацију са циљем редуковања опијања или на ситуациону превенцију јер би такав третман могао имати позитивне ефекте и на спречавање насиља у породици (Ignjatović & Lukić, 2022). Међутим, ту треба водити рачуна да ли постоји сагласност лица, његова изражена воља, ако није реч о пресуди за кривично дело којом је изречена одговарајућа мера безбедности као кривична санкција или пресуди за прекршај са одговарајућом заштитном мером.

Анализом породичних убистава утврђено је да се често врши и убиство више лица (Kolarić, 2008, стр. 250). У неколико случајева је осим жене, са којом је био у брачном односу, учинилац лишио живота више чланова породице. Тако, у Новом Пазару, у јануару 2021. године, ватреним оружјем које је поседовао по одобрењу надлежног органа, учинилац је лишио живота бившу супругу, таста и ташту, а након тога извршио самоубиство. У Сомбору у децембру исте године, мушкарац је ножем убио бившу супругу и две малолетне ћерке, подметнуо пожар у кући, након чега је извршио самоубиство (MUP, 2023).

У неким случајевима убистава при насиљу у породици, укупно 21%, насиље је у ранијем периоду пријављивано полицији, и то у 2018. години у седам случајева, 2019. у осам случајева, у 2020. и 2021. у девет случајева, а у 2022. у 11 случајева. То је значајан податак који може да укаже на неефективност надлежних органа. Потребно је, наравно, претходно испитати какав је био поступак процене ризика, мере које су стајале на располагању, проценити адекватност изабраних мера и утврдити да ли постоји повреда позитивне обавезе државе да заштити живот сваког лица које је под њеном надлежношћу.

Уочавамо да је број убистава извршених након што је насиље пријављено у порасту, што потврђује постављену помоћну хипотезу. То може довести до преиспитивања одговорности државе Србије пред ЕСЉП, наравно, након исцрпљивања средстава на националном нивоу.

У форми студије случаја приказаћемо један случај, занимљив са више аспеката. Извршено је убиство више лица. Пре извршења овог тешког убиства, имамо насиље које је учинилац вршио према супрузи годинама, континуирано. Претио је убиством, наносио јој телесне повреде. Жртва је пријавила последњи случај насиља, али анализом случаја чини нам се да можемо да утврдимо да надлежни државни органи нису

предузели благовремене, адекватне и делотворне мере. У Новом Саду, 24. маја 2019, учинилац, 1982. годиште, у намери да чланове породице лиши живота, дошао је до породичне куће родитеља његове супруге, употребом чекића који је донео са собом, ударцима у пределу главе, лишио је живота таста и ташту, затим у присуству заједничког детета, 2014. годиште, лишио је живота и супругу, 1987. годиште, тако што ју је давио голим рукама и каблом. У време троструког убиства друго заједничко дете, 2009. годиште, спавало је у соби у коју учинилац није улазио. Приликом напуштања куће лешеве је прекрио ћебетом и јорганима. После неколико сати од наведеног догађаја покушао је да учини самоубиство тако што је у свом путничком моторном возилу скалпелом исекао подлактице обе руке. Био је у бекству. Ухапшен је три дана након убиства. Уз кривичну пријаву која је поднета због основа сумње да је учинио кривично дело тешког убиства из члана 114. став 1. тачка 11. КЗ, предат је надлежном јавном тужиоцу (*Više javno tužilaštvo u Novom Sadu [VJT]*, 2023). Кривични поступак је обустављен јер је за време трајања притвора осумњичени извршио самоубиство вешањем у Окружном затвору у Новом Саду (*Osnovno javno tužilaštvo u Novom Sadu [OJT]*, 2023; *VJT*, 2023). Истини за вољу и овде се може поставити питање одговорности државе по члану 2. Конвенције и члану 24. Устава Србије да заштити живот лица која су под њеном надлежношћу, у овом случају и окривљеног који је у притвору извршио самоубиство. Надлежни органи су имали информацију да је осумњичени покушао самоубиство непосредно након убиства, али нису предузели адекватне мере да се самоубиство не изврши. Извршено је у притворској ћелији док је осумњичени био смештен у установи која је у надлежности државних органа, и то девет месеци након извршених убиства.

Свему овоме је претходила пријава насиља, 11. маја 2019. године, када је жртва личним доласком у полицију испричала шта се догодило. Истакла је да ју је муж вређао, ударао, упућивао квалификовану претњу, тј. да ће је убити ако га пријави и ако оде у затвор. Приликом подношења пријаве навела је да трпи насиље више од 10 година, да насиље није раније пријављивала, и да је последњи догађај када је трпела насиље снимила мобилним телефоном, као и то да се са двоје малолетне деце иселила из породичне куће и преселила у кућу својих родитеља. Спроведен је поступак процене ризика и учиниоцу су изречене хитне мере које је суд накнадно продужио. Заменик јавног тужиоца се изјаснио да се поднесе кривична пријава у редовном поступку. Учинилац није ухапшен и није му одређен притвор. Подсетићемо се члана 211. Законика о кривичном поступку (ЗКП) којим се прописују разлози за одређивање притвора. Један од разлога се односи на постојање особитих околности које указују на то да ће учинилац у кратком временском периоду поновити кривично дело или довршити покушано кривично дело или учинити кривично дело којим прети.

У контексту свега изреченог учачавамо да постоји одговарајући степен сумње да је учинилац из Новог Сада 10. маја 2019. учинио кривично дело насиља у породици и да је жртви упутио квалификовану претњу, претњу убиством. ЗКП у члану 291. прописује да „полиција може неко лице ухапсити ако постоји разлог за одређивање притвора (члан 211), али је дужна да такво лице без одлагања спроведе надлежном јавном тужиоцу“. Без обзира на ове одредбе ЗКП-а, процена надлежних органа је била да не предложи и не одреде притвор. Исход, три жртве убиства и једно самоубиство.

План заштите жртве који израђује Група у оваквим високоризичним ситуацијама требао би да изражава проактивност надлежних органа. У члану 31. ЗСНП-а наведено је да „мере заштите морају да пруже безбедност жртви, да зауставе насиље, спрече да се оно понови и заштите права жртве“. У конкретном случају, полиција је 12. маја 2019. доставила председнику Групе комплетне списе овог предмета са проценом ризика и наређењем о изрицању хитних мера. Из списка предмета које је доставило јавно тужилаштво, не види се да је на састанку Групе разматран овај случај, нити да је донет план заштите жртве (ОЈТ, 2023).

ЗАКЉУЧАК

Pre-crime концепт, који се у Србији, у области супротстављања насиљу у породици примењује од половине 2017. године, даје одређене позитивне резултате. Када погледамо број догађаја насиља у породици и број чланова породице лишених живота, можемо да приметимо да се они смањују у посматраном периоду. Најмање убијених лица при извршењу насиља у породици било је 2022, а до октобра 2023. године лишена су живота 32 лица (21 жена и 11 мушкараца).

Међутим, не можемо да не скренемо пажњу на уочену неефективност надлежних државних органа јер је број убистава извршених након што је насиље пријављено у порасту. Свеобухватна и проактивно урађена процена ризика од наступања смртне последице и благовремено спроведене превентивне оперативне мере јесу неопходни предуслови за повећање безбедности свих грађана и превенцију најтежих последица насиља у породици. С циљем подизања ефикасности треба радити евалуацију сваког случаја, у којем се након изрицања хитних мера и доношења плана заштите поновило насиље, како би се број сличних случајева, у будућности, свео на минимум.

Ако се бавимо само жртвама породичног насиља женског пола, видимо да је у анализираном периоду убијено 17% жена мање у односу на претходни временски период. Мушкарци су и даље препознати као доминантни учиниоци убистава женских чланова породице при чему је половина мушких учинилаца лишила живота женску особу са којом је била у некој врсти партнерске емотивне везе. Такви учиниоци убистава, у више од 50% случајева изврше самоубиство, одмах након учињеног дела, или након протеча одређеног кратког временског периода. То је јасан показатељ да су родно заснована породична убиства често праћена снажним емотивним заносом, импулсивним понашањем, резигнацијом, апатијом и одређеним менталним поремећајима личности.

Међутим, треба перманентно побољшавати процене ризике, поступање надлежних органа, пратити тенденције у савременој криминологији која се озбиљно бави формуларима за процену ризика, факторима ризика и check листама. То су све предуслови за ефикасне и ефективне резултате.

© 2024 Аутор(и). Објавио Социолошки иреџег

(<https://scindeks.ceon.rs/issue.aspx?issue=17370&lang=sr>). Овај чланак је доступан у режиму отвореног приступа, под условима и одредбама CC BY-SA 4.

Види: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.sr-latn>

Dragana Z. Kolarić¹
University of Criminal Investigation and Police Studies, Criminalistics Division,
Department for Legal Sciences
Constitutional Court of the Republic of Serbia
Belgrade (Serbia)

Saša M. Marković²
University of Criminal Investigation and Police Studies, Criminalistics Division,
Department for Criminal Sciences
Belgrade (Serbia)

CAUSES AND MANIFESTATIONS OF HOMICIDE RESULTING FROM DOMESTIC VIOLENCE IN THE REPUBLIC OF SERBIA³

(Translation *In Extenso*)

As for the nature and scope of the research, we emphasize that it included: the nature of the objects used in cases involving homicide; crime scene; family relationships between the perpetrator and the victim; measures taken by state authorities; analysis of the causes of depriving family members of their lives; the number of suicides following the cases of homicide, and types of homicides. The methods used include primarily the statistical method, at the level of descriptive statistics; case study method; content analysis method, and formal-logical method. It has been found that the application of the pre-crime concept gives certain positive results that are related to our research problem. They are reflected in the reduced number of victims deprived of their lives as a result of domestic violence. On the other hand, however, we notice a negative tendency of an increased number of homicides in the events involving perpetrators/repeat offenders who were previously reported due to domestic violence, which may bring into question the effectiveness in the acting of the competent state authorities.

Keywords: domestic violence, homicide, suicide, prevention, repression

INTRODUCTION

The Law on Prevention of Domestic Violence was adopted at the session of the National Assembly on 23 November 2016. It came into force on 1 June 2017. On that occasion, it was stated that the existing normative framework did not give satisfactory results because

¹ draganakolaric.kpa@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0006-3332-0811>

² sasamarkovic975@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1025-7961>

³ The paper is the result of the research within the project of the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia entitled “Development of Institutional Capacities, Standards and Procedures for Combating Organized Crime and Terrorism in the Conditions of International Integrations”, No. 179045.

of the trend of the constantly increasing number of domestic violence victims. The main problems identified at that time were: untimely reaction of the competent state bodies, ineffective protection of victims (particularly between reporting an act of violence and the actual initiation of adequate legal proceedings) and insufficient coordination of institutions, i.e., the absence of multisector cooperation in preventing domestic violence (Government of the Republic of Serbia, 2016).

Today, more than seven years since the beginning of the application of the Law on Prevention of Domestic Violence, we may try to find out whether the established goal in the initial regulations of this Law has been achieved; what the results of multisectoral cooperation are, whether the number of domestic violence victims has been reduced and, in particular, whether the number of persons deprived of life has been reduced.

Having in mind the social values threatened by it, domestic violence is one of the gravest forms of violence because it affects the right to life, security, freedom, personal integrity (mental, physical, sexual), human dignity and other fundamental human rights (Jugović, 2020, p. 205). For the purpose of this paper, speaking of terminology, the notions of domestic violence and family member are understood pursuant to Article 3 of the Law on Prevention of Domestic Violence. “Domestic violence” implies the fulfilment of two conditions. The first one is committing one of alternatively prescribed forms of domestic violence; physical, sexual, mental or economic violence. The second condition refers to the existence of a certain relation between perpetrators and victims themselves (Kolarić & Marković, 2022, p. 201).

The compound “homicide resulting from domestic violence” denotes all acts of domestic violence registered in police records, where one family member was deprived of life by another family member, regardless of whether this event was recorded as a criminal offence or not recorded at all, because in those cases when the perpetrator commits suicide immediately after perpetrating homicide, no criminal proceedings are conducted, i.e., such event is not recorded as a criminal offence.

The “proactive approach” should imply the activity of the competent authorities focused on acting towards sources of potential problems before a problem occurs or escalates. The goal is to remove the conditions and causes leading to problems, while the reactive approach implies the activity focused on acting towards the source of a criminal problem after his/her realization of the intention (Marković & Kolaric, 2023, p. 41).

The European Court of Human Rights (ECtHR) establishes supra-national court control of the application of the victims Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (the Convention) (Stojanović, 2016, p. 7). This Convention does not regulate domestic violence separately, but the Court deals with that problem from the aspect of Article 8 (Right to respect for private and family life), Article 2 (Right to life), Article 3 (Prohibition of torture), Article 4 (Prohibition of slavery and forced labour), Article 6 (Right to a fair trial), or Article 13 (Right to an effective remedy) and Article 14 (Prohibition of discrimination). The decisions referring to the violation of the right to life define the state’s obligation to make an assessment of the risk level and nature, and to undertake preventive operational measures for protecting the individual whose life is threatened by another individual, when there is an actual and immediate danger to his/her life (Kurt v. Austria, No. 62903/15, Bljakaj and Others v. Croatia, No. 74448/12, Osman v.

the United Kingdom, No. 87/1997/871/1083). The state's positive obligations pursuant to Article 3 of the Convention include, first of all, the obligation to establish the legislative and regulatory framework of protection; secondly, in certain well-defined circumstances, the obligation of undertaking operational measures for protecting a person from risks of being abused; and thirdly, the obligation to conduct an efficient and effective investigation of such acting (Volodina v. Russia, No. 41261/17, X and Others v. Bulgaria, No. 22457/16, Kurt v. Austria, No. 62903/15, Luca v. Moldova, No. 55351/17).

The Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) stipulates, *inter alia*, the obligation of the competent authorities to assess risks of death and of repeated violence with the aim of risk management and, if necessary, to ensure coordinated protection and support. In the Decision Kurt v. Austria, the Grand Chamber presented some requests for risk assessment: an autonomous and proactive approach; comprehensiveness, which may be facilitated by the use of standardized, internationally recognized check lists pointing to specific risk factors and developed on the basis of criminological investigations and best practices; relevant authorities should be regularly trained and their awareness should be raised particularly regarding necessary tools; every assessment must be adequate to systematically identify and point to all potential, direct or indirect victims, having in mind the possibility of an outcome with a different risk level for each of them; the Grand Chamber noticed that violence against children who lived in the same household with perpetrators, including the cases of fatal violence, might be used by perpetrators as an ultimate form of punishing their partners; documenting the performed risk assessment and informing victims about the risk assessment outcome and available legal and operational protection measures (Kurt v. Austria, No. 62903/15).

In Serbia, pursuant to the Law on Prevention of Domestic Violence, a coordination and cooperation group has been established in the territory of each basic public prosecutor's office. The role of these groups is, among other things, to consider all cases in which urgent measures are issued with the aim of protecting victims of domestic violence. They are an important part of the proactive approach.

METHODOLOGY

By applying the legal-dogmatic statistical method and content analysis, we will consider the regulations in the area of preventing and combating domestic violence, and also explore all acts of violence in the territory of the Republic of Serbia from 2018 to 2022, in which a family member was deprived of life. We will also use the case study method and analyze several situations from practice, when after the risk assessment procedure and preventive operational measures a family member was deprived of life.

The research is aimed at establishing whether the new legal framework and the application of the pre-crime approach of the competent authorities in the area of combating domestic violence has led to the reduced number of victims of homicide resulting from domestic violence.

The main hypothesis was established: the application of the Law on Prevention of Domestic Violence has led to increasing efficiency and urgent response of the competent authorities in combating the gravest forms of domestic violence the consequence of which

was a family member being deprived of life. The auxiliary hypothesis, namely effectiveness in the acting of the competent state authorities is disputable because we notice an increasing number of homicides in the events involving perpetrators/repeat offenders who were previously reported for domestic violence.

ANALYSIS OF HOMICIDES RESULTING FROM DOMESTIC VIOLENCE

Results

During the observed period, in Serbia, in a total of 217 of acts of domestic violence 237 persons were deprived of life by another family member. There were 61% female victims, whereas in a certain number of events several persons were killed at the same time. In 2019, the largest number of family members were deprived of life, as many as 54, while the smallest number, or 40, was recorded in 2022 (Ministry of Interior, 2023). All these events were preceded by certain forms of domestic violence, most frequently physical and mental.

From [Table 1](#) we see that the number of killed women constantly decreases: in 2022, that number was by 10 smaller than in 2018. Most victims were between 51 and 60 years old, followed by the age group 41-50, while the smallest number was recorded among female minors, accounting for 6% of the total number. During 2018 and 2019, the majority of the killed women were between 51 and 60 years old, or 23 of them, while in the three-year period, from 2020 to 2022, eight fewer women were killed from that age group.

[Table 2](#) shows that men are less frequently victims of domestic violence as compared to women. There were 50% fewer men killed than women. However, men up to the age of 18 are victims of family homicides slightly less in comparison to women (8 : 9). Men from 51 to 80 are most often victims of homicide, and as many as 72% male victims are older than 40.

From [Table 5](#) we see that male perpetrators deprived of life 64 victims, also male, while [Table 6](#) shows that women deprived of life 28 men. We can conclude that 70% men were deprived of life by male family members.

From [Table 3](#) we can conclude that men appear as perpetrators four times more than women. They are mostly between 51 and 60 years old, followed by the age groups 18-30, 31-40, and 41-50. Out of a total of 188 male perpetrators, as many as 56, or 29% of them committed or attempted to commit suicide immediately after the commission of the criminal offence. Moreover, in 47 cases suicide was committed after the homicide of the wife or emotional partner. Therefore, in more than 60% cases men who were in emotional-partner relationships committed suicide.

[Table 4](#) shows that a total of 41 women committed homicide over a family member. Most often those are female perpetrators between 18 and 30 years old, followed by the age group 31-40. Women kill their family members less frequently than men, most commonly at an earlier age, while victims are mostly children, both male and female, and then men with whom they have a partner relationship. As we can see from the presented results, women up to 40 deprived of life nine children (six male and three female) and seven male partners. Certain research studies show that women become motivated for homicide over their partners after developing a subjective feeling: threatened life, degradation, isolation,

humiliation and fear from violent partners (Đurđević, Đurđević, Lukić, 2022, p. 399). [Table 4](#) shows that women commit suicide much less frequently than men. There were five recorded suicide events, two after murdering a child, and one after killing a parent, a partner and a sister respectively.

From [Table 5](#) we see that male homicide perpetrators most often used a knife, an axe or another sharp object as a means of perpetrating their criminal offences, followed by firearms and physical strength. There were 132 women deprived of life, 92 of whom were in some form of an emotional-partner relationship (marital, extramarital and partner). Therefore, male perpetrators deprived of life 67% of female family members while they had a partner relationship with 70% of women.

[Table 6](#) shows that in the observed period female perpetrators deprived of 41 persons, out of whom 28, or 68%, were male. Six male victims were minors, i.e., children, while the perpetrators were in an emotional-partner relationship with 21, or 75% of the male victims. Most often they used physical strength or a sharp object as a means of perpetrating the crime. Firearms were used in only two cases.

Discussion

In the period 2013-2017, which preceded our analyzed period, in a total of 226 events 264 family members were deprived of life, namely 174 women and 90 men (Ministry of Interior, 2023). In the same period, the police filed 26,120 criminal charges for the criminal offence of domestic violence as per Article 194 of the Criminal Code – the largest number in 2017, a total of 7,095, and the smallest number in 2013 – 3,667 (Marković, 2018, p. 193).

In the period 2018-2022, there were 27 fewer persons deprived of life than in the period 2013-2017, whereas there were by 29 fewer female victims, and by 2 more male victims. A total of 24,910 criminal charges were filed for the criminal offence of domestic violence against 23,568 perpetrators – 21,269 male and 3,641 female, which is a decrease of 1,210 as compared to the previous five-year period. We notice a trend of the decreasing number of filed criminal charges – the largest number of them was in 2018 – a total of 5,855, and the smallest number in 2022, or a total of 4,358 criminal charges (Ministry of Interior, 2023).

The most common place of perpetration is the house and/or the apartment. As many as 22,702 criminal offences were committed at the place that is not public (Ministry of Interior, 2023). In such situations, the police cannot undertake adequate measures for the purpose of prevention if there is no previous knowledge of an immediate danger from domestic violence.

We may conclude that there is a reduced number of the worst consequences of homicides resulting from domestic violence, with the number of homicides being smaller by 10%, and the number of filed criminal charges being smaller by 5%. After 2013, there was an increasing number of charges filed for domestic violence. This tendency lasted until 2017. Since 2018, we see the wave and the decline in the number of filed charges. These indicators remained approximately at the same level in 2021 and 2022. We believe that it is one of the effects of the application of the Law on Prevention of Domestic Violence and the pre-crime concept which is based on proactive acting on the potential perpetrator

prior to the commission of criminal offences, but also on removing causes leading to the commission of criminal offences (Marković, 2023, p. 111).

The competent police officer is authorized, in a legally prescribed procedure, to assess the risk of the perpetration of domestic violence in the near future. If he/she finds that such risk exists, the police officer will exercise the police authorization – a written order issuing one or both legally prescribed urgent measures. From 2018 to 2022 in Serbia, the existence of risk was assessed for 148,577 potential perpetrators, whereas urgent measures were issued for 103,202, or 70%, potential perpetrators, while the court extended those measures for 93,297, or 90% persons (Ministry of Interior, 2023). We think that urgent measures which are generally extended in the quasi-court proceedings should be only a short-term and quick solution that will duly and urgently protect victims before longer-term measures being issued in the criminal or civil proceedings (Marković & Kolarić, 2024, p. 238).

The largest number of orders was issued in 2022, or by 15% more in comparison to 2018. In 2022, the court issued the largest number of decisions extending urgent measures, by 18% more in comparison to 2018, the year in which the smallest number of such decisions was recorded. We think that victims tend to report violence more often because they place more trust in being protected by the competent bodies, while a change has also occurred in the awareness of those in charge of preventing domestic violence, because they realize that urgent measures are necessary for effective and timely protection of victims. In fact, “urgent measures do not protect only victims of violence, but also its perpetrators, because with their existence and action they prevent them from committing and repeating violence and, accordingly, protect them from suffering graver legal consequence” (Kolarić & Marković, 2019, p. 188). By assessing the risk of violence by a potentially violent family member over another member, the police officer recognizes the patterns and identifies the predictability of criminal behaviour, and then makes a decision. By issuing urgent measures, the police officer attempts to prevent the commission of violence and to ensure sufficient time for the competent bodies to undertake other preventive and repressive measures against the potential perpetrator (Kolarić & Marković, 2021, pp. 265-266).

In the same period, 10,036 persons were charged with the violation as per Article 36 of the Law on Prevention of Domestic Violence. Namely, every tenth person was charged with the violation of previously issued or extended urgent measures. Curiously, the number of the persons charged with this violation was by 20% higher in 2022 as compared to 2018 (Ministry of Interior, 2023). The Groups held 13,687 meetings. Between 23,500 and 25,500 cases were considered on an annual basis (Republic Public Prosecutor’s Office, 2023). Taking into account the experiences in comparative law, good practice and decisions of the ECtHR, we believe that in every individual case the Group should assess the risk of the commission of the gravest forms of violence, particularly in the cases involving qualified threats.

When providing help to a victim of violence, the Group members as trained professionals should develop their communication skills, attitude and behaviour which ensures the victim’s raising degree of trust in the competent institutions and becoming convinced that effective measures will be undertaken for the purpose of his/her protection (Westerhof, 2020, pp. 48). The victim’s safety is not only his/her private interest, but it is also defined as a public interest by the Law on Prevention of Domestic Violence, and the goal of such understanding of the victim’s protection is undertaking effective measures against violence taking

place as a hidden family secret in the future (Stevanović, Subošić, Kekić, 2018). According to the risk assessment, an individual plan of the victim's protection needs to be prepared.

During the analyzed period, in Serbia slightly under 88,000 plans were made, with only 1,428 victims actually attending the meetings. The number of considered cases remained at a similar level every year, while most plans were made in 2022, by as many as 60% more than in 2018. The largest number of violence victims, or 655, attended the meetings of the Groups in 2022, which was eight times more than in 2020 – 85 (Republic Public Prosecutor's Office, 2023). In current practice, victims are included on a larger scale in decision-making of the competent bodies concerning their safety, which we find important because victims are the best source of gaining knowledge.

The pre-crime approach gives certain results reflected primarily in the efficient and quick reaction of the competent state authorities, which may be seen from the tables below, thus corroborating the main hypothesis. The goal of the competent authorities should be to protect the victim's safety, which includes prevention of violence in the future. It is necessary to remove conditions favouring the perpetration of domestic violence, in particular to deal with new, improved risk assessments concerning repeat offenders and persons who threaten to attack the life and body of that person close to them. Such comprehensive approach and measures/actions of the competent authorities could give results which would ultimately deter the perpetrator from an intention of committing the act with the gravest consequence. In psychological terms, will and intention are essentially quite close. "An intention is a stage in the process of realizing will; awareness permeates a willing act, and thus an intention as its component" (Delić, 2016, p. 93). The ECtHR believes that the states bear responsibility in domestic violence cases because of the failure of the competent state authorities to undertake appropriate actions and measures. However, on this occasion we would like to emphasize that, regarding the *scope* of the state's positive obligation in the decision *Osman v. the United Kingdom*, as well as subsequently in the decision of the Grand Chamber *Kurt v. Austria*, it was clarified that this was the obligation of the means, and not of the results. Therefore, in those circumstances when the competent authorities reacted to the identified risk, actual and direct, by undertaking adequate measures within their competence, the fact that such measures cannot achieve the desired result is not a justification in itself for establishing the violation of the state's preventive operational obligation pursuant to Article 2. The actual and direct risk must be assessed from the perspective of what was known to the competent authorities at the relevant time (*Kurt v. Austria*, No. 62903/15; *Osman v. the United Kingdom*, No. 87/1997/871/1083).

Based on the obtained results, we may make profiles of the perpetrator and the victim. The perpetrator is most often a man between 51 and 60, who commits homicide in the family house/apartment, uses a knife, an axe or firearms as a murder weapon. He is married, has a live-in relationship or a similar emotional-partner relationship with the victim, or such relationship was ended in the past by the victim's decision. In contrast to certain research showing that younger women are more frequently victims of sexual and physical violence committed by the partner than older women (Dragišić Labaš, 2015, p. 265), our research shows that homicide victims are most frequently women between 51 and 60, who did not report violence in the past, i.e., the police had no knowledge about it, although violence had occurred over a longer period of time, and homicide was accompanied by

strong emotional tension and self-destruction of the perpetrator, who either attempted or committed suicide after homicide.

It is necessary to act about the problem of domestic violence immediately after learning about its existence by removing the conditions and main causes leading to it. It is necessary to keep record of the families with a risk of violence escalation. Homicide may be either planned or conflict-triggered, whereas the most common motives are establishing domination and achieving control (Ignjatović & Lukić, 2022).

In removing any threat in the area of safety, normative acts are of key importance because they authorize the competent bodies to act preventively and repressively (Kesić, Radojević, Dželetović, 2022, p. 360). Our legal framework for combating domestic violence can be improved. First of all, we refer to the regulations of the Law on Prevention of Domestic Violence, the Criminal Code and the II3, as well as the Law on Misdemeanours (Kolarić, 2023, p. 155). Suggestions have been made for introducing certain treatment programs (Ljubičić, 2023). One of the risk factors is alcohol consumption and manifesting aggressive behaviour in the state of inebriation. When such risk factor has been established, the potential perpetrator should be obliged to attend an education-oriented program with the aim of alcohol reduction or situational prevention, because such treatment might also have positive effects on preventing domestic violence (Ignjatović & Lukić, 2022). However, here care must be taken about whether there is the person's consent, or expressed will, unless it is a court decision for the criminal offence issuing an adequate safety measure as a criminal sanction, or a decision for violation with an adequate protective measure.

By analyzing family homicides, it has been established that they include a larger number of persons being killed at the same time (Kolarić, 2008, p. 250). In several cases, the perpetrator deprived of life both the woman he was married to, as well as several other family members. For example, in January 2021, in Novi Pazar, the perpetrator deprived of life his ex-wife and in-laws, and then committed suicide, using the firearms he possessed legally, with the permission of the competent body. The same year in December, in Sombor, one man killed his ex-wife and two underage daughters with a knife, and then set fire to the house and committed suicide (Ministry of Interior, 2023).

In some homicide cases resulting from domestic violence, in total 21%, violence was reported to the police in the previous period, namely seven cases in 2018, eight cases in 2019, nine cases in 2020 and 2021 respectively, and eleven cases in 2022. That is important information which may indicate ineffectiveness of the competent authorities. Of course, it is first necessary to explore the risk assessment procedure and the measures at disposal, to assess the adequacy of the selected measures and establish whether there was any violation of the state's positive obligation to protect the life of every person within its competence.

We notice that the number of homicides committed after violence had been reports is on the rise, which corroborates the established auxiliary hypothesis. This may lead to the reconsideration of the responsibility of the Serbian state before the ECtHR, of course, after exhausting all instruments at the national level.

In the form of a case study, we will present one case that is interesting from multiple aspects. Homicide was committed over several persons. Prior to this grievous homicide, the perpetrator had been violent to his wife continually for years. He threatened to kill her and inflicted bodily harm on her. The victim reported the last case of violence, but by analyzing

the case we may establish that the competent state authorities did not undertake any timely, adequate and effective measures. On 24 May 2019, in Novi Sad, the perpetrator (born in 1982). Arrived in his in-laws' house intending to deprive of life the family members, and he first deprived of life his in-laws, and then he killed his wife (born in 1987) by strangling her with his bare hands and a cable, in the presence of their child (born in 2014). At the time of the triple homicide, the other child (born in 2009) was sleeping in the room which the perpetrator did not enter. Before leaving the house, he covered the dead bodies with a blanket and quilts. Several hours after this event, in his motor vehicle, he attempted to commit suicide by cutting the veins on his both forearms by a scalpel. He escaped after the homicides, but was arrested three days later. With the criminal charge filed on the grounds of suspicion of having committed the criminal offence of grievous homicide as per Article 114, Paragraph 1, Item 11 of the Criminal Code, he was taken before the competent Public Prosecutor (Higher Public Prosecutor's Office in Novi Sad, 2023). The criminal proceedings were suspended because the suspect committed suicide by hanging himself in the detention unit of the District Prison in Novi Sad (Basic Public Prosecutor's Office, 2023; Higher Public Prosecutor's Office, 2023). To tell the truth, here the state's responsibility can also be brought in question as per Article 2 of the Convention and Article 24 of the Serbian Constitution, regarding the state's obligation to protect the life of all the persons within its competence, including the suspect who, in this case, committed suicide in detention. The competent authorities were informed about the suspect having attempted suicide immediately after the homicide, but did not undertake any adequate measures to prevent his suicide. The suspect committed suicide in the detention cell, in the institution within the competence of the state authorities, nine months after the committed homicides.

All this was preceded by a violence report on 11 May 2019, when the victim came to the police station and told what had happened. She stressed that her husband had humiliated her, given her a qualified threat, i.e., that he would kill her in case she reported him or he went to prison. When reporting violence, she stated that she had suffered violence for more than ten years, that she had not reported violence previously, and that she had filmed the last event of violence on her mobile phone, as well as that she had left the family house with two underage children and moved to her parents' house. The risk assessment procedure was conducted and the perpetrator was issued urgent measures which were subsequently extended by the court. The deputy public prosecutor agreed to file the criminal charge in a regular procedure. The perpetrator was not arrested and no detention was ordered against him. Here we will remind of Article 211 of the Criminal Procedure Code which stipulates the reasons for ordering detention. One of the reasons refers to particular circumstances indicating that in a short period of time the perpetrator will repeat the criminal offence, or complete an attempted criminal offence, or commit a criminal offence he/she is threatening to commit.

In the context of the above-said, we notice the existence of an appropriate degree of suspicion that on 10 May 2019 the perpetrator from Novi Sad had committed the criminal offence of domestic violence and that he had given a qualified threat of murder. Article 291 of the Criminal Procedure Code stipulates that "the police may arrest a person if there a reason exists for ordering detention (Article 211), but it shall be required to take such a person without delay to the competent public prosecutor". Despite these regulations of the

Criminal Procedure Code, the assessment of the competent authorities was not to propose or order detention. The outcome was three homicide victims and one suicide.

The victim protection plan prepared by the Group in such high-risk situations should express the proactiveness of the competent authorities. Article 31 of the Law on Prevention of Domestic Violence stipulates that “The measures of protection must provide security to the victim, stop violence, prevent it from happening again and protect the victim’s rights”. In this specific case, on 12 May 2019 the police submitted the complete case documentation to the President of the Gorup, with the risk assessment and the order for urgent measures. From the case documentation submitted by the Public Prosecutor’s Office it cannot be seen that this case was discussed at the Group’s meeting or that the victim protection plan was made (Basic Public Prosecutor’s Office, 2023).

CONCLUSION

The pre-crime concept, which has been applied in Serbia in the area of combating domestic violence since mid-2017, has given certain positive results. Looking at the number of events of domestic violence and the number of family members deprived of life, we can observe that they are decreasing in the observed period. The smallest number of persons killed in domestic violence was recorded in 2022, while by October 2023 there were 32 persons deprived of life (21 women and 11 men).

However, we must turn attention to the observed ineffectiveness of the competent state authorities because the number of homicides committed after violence was reported is on the rise. A comprehensively and proactively prepared risk assessment concerning the onset of the fatal consequence and timely preventive operational measures are necessary preconditions for increasing the safety of all citizens and for the prevention of the gravest consequences of domestic violence. In order to increase effectiveness, it is necessary to work on the evaluation of each case in which, after the issuance of urgent measures and the preparation of the protection plan, violence repeated, so that the number of similar cases would be reduced to minimum in the future.

If we speak only about female victims of domestic violence, we can see that in the analyzed period 17% women less were killed as compared to the previous period. Men are still recognized as dominant perpetrators of killing female family members, whereas half of male perpetrators deprived of life women with whom they were in some kind of a partner emotional relationship. These homicide perpetrators in over 50% cases commit suicide immediately after the committed crime or after a certain short period of time. It is a clear indicator that gender-based domestic homicides are often accompanied by a strong emotional rapture, impulsive behaviour, resignation, apathy and some personality disorders.

However, it is necessary to permanently improve risk assessments, acting of the competent authorities, to monitor tendencies in modern criminology which seriously deals with risk assessment forms, risk factors and check lists. All these are preconditions for efficient and effective results.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Basic Public Prosecutor's Office in Novi Sad (OJT, 2023). Letter by the Basic Public Prosecutor's Office in Novi Sad followed by final decisions, PI No. 57/23 of 26 July 2023. [In Serbian]
- Case of *Bljakaj and Others v. Croatia*, App. No. 74448/12, 18 September 2014, final 16 February 2015.
- Case of *Kurt v. Austria*, App. No. 62903/15, 15 June 2021
- Case of *Luca v. Moldova*, App. No. 55351/17, 17. 10. 2023.
- Case of *Osman v. The United Kingdom*, App. No. 87/1997/871/1083, 28. 10. 1998.
- Case of *Volodina v. Russia*, no. 41261/17, 9 July 2019, final 4 November 2019.
- Case of *X and Others v. Bulgaria* [GC], App. No. 22457/16, 17. 1. 2019, final 2. 2. 2021.
- Constitution of the Republic of Serbia, "Official Gazette of the RS", No. 98/2006, 16/2022 [In Serbian].
- Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), Council of Europe, Istanbul, 11 May 2011.
- Criminal Code, "Official Gazette of the RS", No. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019. [In Serbian]
- Criminal Procedure Code, "Official Gazette of the RS", No. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 (Decision of the Constitutional Court), 62/2021 (Decision of the Constitutional Court). [In Serbian]
- Delić, N. (2016). Will and Ulterior Intent in Serbian Criminal Law, In: Đ. Ignjatović (ed.). *Penalty Reaction in the Republic of Serbia VI*, 93–116. Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, <http://wp2008.ius.bg.ac.rs/kriminoloskasekcija/files/2014/07/Kaznena-reakcija-u-Srbiji-6-Tabak.pdf>. [In Serbian]
- Dragišić Labaš, S. (2015). Domestic violence and alcohol use: security measures of compulsory treatment and a case study, *Sociologija*, 57 (2), 259–273. <https://doi.org/10.2298/SOC1502259D>. [In Serbian]
- Đurđević, S., Đurđević, A., Lukić, A. (2022). *The abuse of men by women*, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 52 (1), 391–407. DOI: [10.5937/zrffp52-34405](https://doi.org/10.5937/zrffp52-34405)
- Government of the Republic of Serbia (2016). The Prevention of Domestic Violence Draft Bill, session held on 27 October 2016, http://www.arhiva2.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_pregled.php?id=271670. [In Serbian]
- Higher Public Prosecutor's Office in Novi Sad (VJT, 2023). Letter by the Higher Public Prosecutor's Office in Novi Sad followed by final decisions, PI No. 65/23 of 20 July 2023. [In Serbian]
- Ignjatović, Đ., Lukić, N. (2022). The Relationship Between Alcohol Abuse and Homicides in the Sample of Convicted Offenders in Belgrade, *Anali*, 70 (3), 787–816, DOI: [10.51204/Anali_PFBU_22305A](https://doi.org/10.51204/Anali_PFBU_22305A). [In Serbian]
- Jugović, A. (2020). *Socially sensitive groups: perspectives and policies*, Beograd: Partenon. [In Serbian]
- Kesić, D., Radojević, K., Dželetović, M. (2022). The Impact of the National Security System on the Prevention of Security Threats in the Republic of Serbia: Attitudes of Secondary School Students, *Sociološki pregled*, 56 (1), 354–382. DOI: [10.5937/socpreg56-35763](https://doi.org/10.5937/socpreg56-35763)

- Kolarić, D. (2008). *The Crime of Murder*. Beograd: Službeni glasnik [In Serbian]
- Kolarić, D. (2023). Certain Aspects of Misdemeanour Legal Protection of Victims against Violence, In: Đ. Ignjatović (ed.). *Penalty Reaction in the Republic of Serbia XIII* (152–169). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet. [In Serbian].
- Kolarić, D., Marković, S. (2019). *Comment on the Law on Prevention of Family Violence*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Kolarić, D., Marković, S. (2022). Analysis of the Implementation of the Law on Prevention of Domestic Violence, *Anali*, 70 (1), 189–223. DOI: [10.51204/Anali_PFBU_22107A](https://doi.org/10.51204/Anali_PFBU_22107A) [In Serbian]
- Kolarić, D., Marković, S. (2021). Individual Effects of Application of the Law on Prevention of Domestic Violence as an Aspect of Criminal-Strategic Fight against Domestic Violence in the Republic of Serbia, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72 (3), 264–279.
- Law on Prevention of Domestic Violence, “*Official Gazette of the RS*”, No. 94/2016, 10/2023 (as amended). [In Serbian].
- Ljubičić, M. (2023). Experiences with Domestic Violence Perpetrators in Serbia: from a Practitioner’s Viewpoint, *Sociološki pregled*, 57 (1), 172–205. DOI: [10.5937/socpreg57-40101](https://doi.org/10.5937/socpreg57-40101)
- Marković, S. (2018). *Prevention and Suppression of Domestic Violence*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Marković, S. (2023). *Criminalistic strategy*. Beograd: Kriminalističko-policijski univerzitet. [In Serbian]
- Marković, S., Kolarić, D. (2023). Some Effects of ‘Pre-Crime’ Concept in Combating Domestic Violence, *NBP*, 28 (1), 40–57. <https://doi.org/10.5937/nabepo28-42953>.
- Marković, S., Kolarić, D. (2024). The Possibilities and Limitations of Preventive Action as a Form of Opposition to the Most Severe Forms of Domestic Violence, *Teme*, 48 (1), 223–241. <https://doi.org/10.22190/TEME230707012M>.
- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (MUP, 2023). Letter from the Ministry of Justice with statistical data, 05-13 No. 050-307/22 -2 from 2022 and 2023. [In Serbian]
- Republic Public Prosecutor’s Office (RJT, 2023), Letter by the Republic Public Prosecutor’s Office followed by statistical data, PI No. 29/22 of 3 June 2022 and PI-31/23 of 21 June 2023. [In Serbian]
- Stevanović, O., Subošić, D., Kekić, D. (2018). Specific Characteristics of the Law on the Prevention of Domestic Violence, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, No. 52, 153–169. doi:[10.5937/zrpfns52-17106](https://doi.org/10.5937/zrpfns52-17106). [In Serbian]
- Stojanović, Z. (2016). Guarantee Function of Criminal Law, In: Đ. Ignjatović (ed.). *Penalty Reaction in the Republic of Serbia*, VI (1–16). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet. Available at: <http://wp2008.ius.bg.ac.rs/kriminoloskasekcija/files/2014/07/Kaznena-reakcija-u-Srbiji-6-Tabak.pdf>. [In Serbian]
- Westerhof, L. (2020). Domestic Violence – Can We Combat the Crime of Domestic Violence? *Journal of Humanities & Social Sciences*, Volume 3, Issue 1, 45–49.

APPENDIX / ПРИЛОГ

Табела 1. Жртйве женској йола лишене живојиа – сйтаросна сйрукйура (MUP, 2023) / Table 1. Female victims deprived of life – age group (Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Жртве женског пола / Female victims	До 18 година / Up to 18 years of age	18-30 година / Between 18-30 years of age	31 - 40 година / Between 31 -40 years of age	41-50 година / Between 41 -50 years of age	51-60 година / Between 51 -60 years of age	61-70 година / Between 61 -70 years of age	Преко 70 година / Over 70 years of age
2018.	34	1	0	4	7	11	4	7
2019.	31	2	3	2	6	12	3	3
2020.	28	2	4	2	6	4	3	7
2021.	28	3	3	4	3	7	6	2
2022.	24	1	3	2	8	4	4	2
Укупно / In total	145	9	13	14	30	38	20	21

Табела 2. Жртйве мушкој йола лишене живојиа – сйтаросна сйрукйура (MUP, 2023) / Table 2. Male victims deprived of life – age group (Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Жртве мушког пола / Male victims	До 18 година / Up to 18 years of age	18-30 година / Between 18 -30 years of age	31 - 40 година / Between 31 -40 years of age	41-50 година / Between 41 -50 years of age	51-60 година / Between 51 -60 years of age	61-70 година / Between 61 -70 years of age	Преко 70 година / Over 70 years of age
2018.	13	1	1	0	2	2	5	2
2019.	23	4	2	2	5	5	4	1
2020.	20	2	0	2	3	5	3	5
2021.	20	1	3	2	4	2	6	2
2022.	16	0	2	2	2	4	0	5
Укупно / In total	92	8	8	8	16	18	18	15

Табела 3. Учиниоци убиства мушкој њола, сїаросна сїрукїура и број учиниоца кої су учинили или њокушали самоубиство (MUP, 2023) / Table 3. Male perpetrators of murder, age group and number of perpetrators who committed or attempted suicide (Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Укупно / In total	До 18 година / Up to 18 years of age	18-30 година / Between 18-30 years of age	31 - 40 година / Between 31 -40 years of age	41 - 50 година / Between 41 -50 years of age	51 - 60 година / Between 51 -60 years of age	61-70 година / Between 61 -70 years of age	Преко 70 година / Between 61-70 years of age	Самоубиство / Suicide
2018.	40	0	8	10	6	12	4	0	8
2019.	41	-	10	6	2	14	7	2	16
2020.	38	1	6	7	9	7	4	4	11
2021.	33	2	7	6	8	5	5	-	9
2022.	36	1	8	6	6	11	3	1	12
Укупно / In total	188	4	39	35	31	49	23	7	56

Табела 4. Учиниоци убиства женској њола, сїаросна сїрукїура и број учиниоца кої су учинили или њокушали самоубиство (MUP, 2023) / Table 4. Female perpetrators of murder, age group and number of perpetrators who committed or attempted suicide (Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Укупно / In total	До 18 година / Up to 18 years of age	18-30 година / Between 18-30 years of age	31 - 40 година / Between 31 -40 years of age	41-50 година / Between 41 -50 years of age	51-60 година / Between 51 -60 years of age	61-70 година / Between 61 -70 years of age	Преко 70 година / Between 61 -70 years of age	Само-убиство / Suicide
2018.	7	0	1	1	1	3	1	0	0
2019.	10	-	3	4	1	1	-	1	1
2020.	7	-	3	-	1	-	2	1	1
2021.	13	1	4	2	2	2	2	-	2
2022.	4	-	-	1	2	-	1	-	1
Укупно / In total	41	1	10	6	4	3	4	2	5

Табела 5. Средство извршења убиства коришћено од сйране учинилаца мушкој йола, укуйан број жрйава и број жрйава женској йола у йарйнерској вези (MUP, 2023) / Table 5. The weapons for homicides used by male perpetrators, the total number of victims and female victims in a relationship (Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Учйници мушког пола / Male perpetrators	Ватрено оружје / Firearms	Фйзичка снага / Physical force	Нож, секира или оштар предмет / Knife, ax or a sharp object	Други подобан предмет / Other convenient object	Укупно жртава/ женског пола / Victims in total / female	Жртва женског пола у брачној, ванбрачној, партнерској вези / Female victims in marriage, common-law marriage, relationship
2018.	40	6	10	19	5	40 / 31	18
2019.	41	8	8	20	5	44 / 28	22
2020.	38	12	6	16	4	41 / 27	21
2021.	33	6	4	17	6	35 / 22	15
2022.	36	14	3	13	6	36 / 24	16
Укупно/ In total	188	46	31	85	26	196 / 132	92

Табела 6. Средство извршења убиства коришћено од сйране учинилаца женској йола, укуйан број жрйава и жрйава суйројној йола (MUP, 2023) / Table 6. The weapons for homicides used by female perpetrators, the total number of victims and male victims in a relationship ((Ministry of Interior, 2023)

Период / Years	Учйници женског пола / Female perpetrators	Ватрено оружје / Firearms	Фйзичка снага / Physical force	Нож или други оштар предмет / Knife, ax or a sharp object	Други подобан предмет / Other convenient object	Укупно жртава/ мушког пола / Victims in total/ male	Жртва мушког пола у брачној, ванбрачној, партнерској вези / Male victims in marriage, common-law marriage, relationship
2018.	7	0	3	3	1	7 / 4	3
2019.	10	1	9	3	1	10 / 7	3
2020.	7	1	2	2	3	7 / 6	4
2021.	13	/	5	6	1	13 / 7	6
2022.	4	-	-	3	1	4 / 4	4
Укупно / In total	41	2	19	17	7	41 / 28	21

© 2024 The Author(s). Published by *Sociološki pregled / Sociological Review* (<https://scindeks.ceon.rs/issue.aspx?issue=17370&lang=en>). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-SA 4.0 See: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

